

תוכן העניינים

טו

הקדמה

פרק א: קומה של הלשון

1	1.1	ההזדמנות, היכולת והרצון
1	1.1.1	הקדמה
	1.1.1.1	1.1.1.1.1 הוויכוח על העבר, 1 ♦ 1.1.1.2 "תחייה" היא המילה הנכונה, 2
3	1.1.2	הקמת בתי ספר
	1.1.2.1	1.1.2.1 בית הספר הראשון ביפו, 4 ♦ 1.1.2.2 בית הספר בראשון לציון, 5 ♦
	1.1.2.3	1.1.2.3 בית הספר כ"ח ובתי ספר אחרים בירושלים, 6
8	1.1.3	העמדת דור חדש, עברי
10	1.1.4	דיוקים בהגדרת התחייה
	1.1.4.1	1.1.4.1 תחיית הלשון ו"עברית בעברית", 10 ♦ 1.1.4.2 תחיית
	1.1.4.3	1.1.4.3 הלשון וההשכלה, 12 ♦ 1.1.4.4 תחיית הלשון והרחבת לשון, 14 ♦
	1.1.4.4	1.1.4.4 תחיית הלשון והציונות, 16
16	1.1.5	העברית לפני תקופת התחייה
	1.1.5.1	1.1.5.1 העברית בארץ ישראל לפני בן־יהודה, 17 ♦ 1.1.5.2 "מדברים
	1.1.5.3	1.1.5.3 עברית" או "מסוגלים לדבר"? , 18 ♦ 1.1.5.4 זיכרונות מבפנים,
	1.1.5.4	1.1.5.4 19 ♦ 1.1.5.5 עדות מכרעת, 21 ♦ 1.1.5.5 עדות נוספת, 22 ♦
	1.1.5.6	1.1.5.6 התחייה – בארץ ישראל, 22
25	1.1.6	מה אפשר או המריץ את התחייה?
	1.1.6.1	1.1.6.1 השאלה אינה נשאלת, 25 ♦ 1.1.6.2 ניסיון להסביר את הצלחת
	1.1.6.3	1.1.6.3 25 ♦ "תחייה" או "התהוות"? , 27
27	1.1.7	הגורמים להצלחת התחייה
	1.1.7.1	1.1.7.1 ההזדמנות, 27 ♦ 1.1.7.2 הנשיגות, 31 ♦ 1.1.7.3 הרצון, 35 ♦
	1.1.7.4	1.1.7.4 שלושה גורמי הרצון לשינוי, 36 ♦ 1.1.7.5 תחיית העבר כלה
	1.1.7.5	1.1.7.5 תחיית העברית, 41
43	1.1.8	ראשיתה של התחייה: בן־יהודה
43	1.2	מתי נולדה העברית החדשה
43	1.2.0	שנת 1882 או 1755?

44	1.2.1	תולדות הספרות ותולדות הלשון
45	1.2.2	חלוקת המדורים במילון ההיסטורי
47	1.2.3	הרחבת הלשון – אימתי
49	1.2.4	מדיגלוסיה ללשון אופפת־כול
51	1.2.5	הטשטוש בין הרחבת הלשון ותחיית הלשון
53	1.2.6	לשון והשקפות פוליטיות
54	1.2.7	נדרשת הבחנה מילונית בין "השכלה" ו"תחיית הלשון"
54	1.2.8	דברי סיכום
55	1.2.9	נספחים
56	1.3	סימו של תהליך התחייה
56	1.3.1	האם תחיית הלשון נסתיימה?
56	1.3.2	מועד סיום תקופת התחייה
59	1.3.3	הנוער מגן על העברית
61	1.3.4	מלחמת השפות מתפשטת
62	1.3.5	ההכרה בנוער כנושא בעול המלחמה
64	1.3.6	הציונות במלחמת השפות
66	1.3.7	הציונות והלשון העברית
67	1.4	טיבה של השפה שהוחייתה
67	1.4.1	דמותה של תקופת התחייה
70	1.4.2	מורשת לשונית ושפה חדשה
71	1.4.3	כינוס וגניזה
71	1.4.4	"ישראלית"?
72	1.4.5	עברית שפה קשה?
72	1.4.6	צמצום אוצר המילים?
76	1.4.7	"עברית קלה" חדשה?
77	1.4.8	לשון עשירה ובית הספר
77	1.4.9	הרקדוק של השפה המורשת?
	1.4.9.1	דקדוק לרוברי עברית, 78 ♦ שינויי תפיסה עקרוניים, 80
	1.4.9.3	סיכום 83
83	1.4.10	המחזורת: סגנון שעבדני וסגנון שזרני
	1.4.10.1	תופעה זרה?, 83 ♦ סקירת הביקורת, 83
	1.4.10.3	שאלה סגנונית, 85 ♦ סגנון שעבדני לא רצוי, 87
88	1.5	הגדלת אוצר המילים
88	1.5.1	הרחבת הלשון

89	1.5.2	שתי גישות
	1.5.2.1	גישה טהרנית בהגדלת אוצר המילים, 89 ♦ 1.5.2.2 גישה סובלנית למילים לועזיות, 90
91	1.5.3	ליברמן ו"האמת"
	1.5.3.1	לועזיות ועבריות, 93
94	1.5.4	אנשי העלייה השנייה
94	1.5.5	מנין המחסור במילים נדרשות
	1.5.5.1	שלוש סיבות 96
97	1.5.6	שש הדרכים להגדלת אוצר המילים
	1.5.6.1	מילים עתיקות שהוחזרו, 97 ♦ 1.5.6.2 יצירת מילים במנגנון דקדוקי, 99 ♦ 1.5.6.3 יצירת מילים על ידי הוספת צורן, 105 ♦ 1.5.6.4 מילה הבנויה מצירוף מילים, 107 ♦ 1.5.6.5 קליטת מילים משפות זרות, 109 ♦ 1.5.6.6 שינויים פונטיים, 110
111	1.5.7	סוף דבר
111	1.6	מי בעל הבית של העברית
111	1.6.1	תפקידה של האקדמיה ללשון העברית
112	1.6.2	יצירת מילים חדשות כיצד
113	1.6.3	יצירת מילים בימי ועד הלשון
114	1.6.4	בין ימי ועד הלשון ובין ימינו
115	1.6.5	אילו מילים נשלפות מן הזיכרון ואילו נוצרות?
116	1.6.6	לכל דובר יש מנגנון ליצירת מילים חדשות
117	1.6.7	יכולת היצירה של דובר עברית
118	1.6.8	הכרה בכוח הציבור לחדש מילים

פרק ב: הגיים ופונמות

120	2.1	מונחים תאורטיים ומונחים תצפיתיים
122	2.2	תיאור ההגיים
122	2.2.1	הגיית העיצורים
122	2.2.2	הגיית התנועות
125	2.3	גלגולי הגיים
125	2.3.1	משפחת לשונות
125	2.3.2	משפחת הלשונות השמיות
126	2.3.3	גלגולי משמעות
128	2.3.4	גלגולי שורשים: ד-ז
130	2.3.5	התפצלות לשונות

131	2.3.6	אילנות יוחסין וקדמות שפות: ח-ע
133	2.3.7	גלגולי הגייים נוספים: ש-ת, ט-צ
134	2.3.8	מסקנות
138	2.4	ההגייים הנחציים
139	2.4.1	בין ט ל-ית
139	2.4.2	הנחציים בשפות אתיופיה
140	2.4.3	חיתוך לוואי בעברית ובערבית?
141	2.4.4	ממצאיו של אשר לאופר
142	2.4.5	ההשערה
143	2.4.6	סוף דבר
143	2.5	הגיית מילים ממקור זר
144	2.5.1	קולטים מילה וממירים הגה
145	2.5.2	מילים ממקור זר בעברית
147	2.5.3	הגייים זרים בעברית מנין?
150	2.5.4	ח ו-ח'
151	2.6	מכפל עיצורים בעברית ישראלית
151	2.6.1	שתי משמעויות להתפעל
152	2.6.2	פונמה והגה – מונח תאורטי לעומת מונח תצפיתי
153	2.6.3	שני התפעל
	2.6.3.1	דר-משמעות, 153 ♦ 2.6.3.2 ביצוע המכפל כעיצור יחיד, 153 ♦
	2.6.3.3	להחזיר עטרה ליושנה?, 155
155	2.6.4	חסרי פ"נ
	2.6.4.1	עה"פ גרוני, 155 ♦ 2.6.4.2 "חסרי פ"נ" באנגלית, 156 ♦
	2.6.4.3	בין ימי קדם ובין ימינו, 156 ♦ 2.6.4.4 פיצול משמעויות, 156 ♦
	2.6.4.5	"לשון חרשה", 157 ♦ 2.6.4.6 פיצוי על אי-ביצוע מכפל, 157 ♦
	2.6.4.7	חוק קיים מקדמת דנא, 157 ♦ 2.6.4.8 המפתח להבנה – מכפל תאורטי, 159
159	2.7	ב, כ, פ – שלוש פונמות או שש?
159	2.7.1	דעה מקובלת
161	2.7.2	בסיס המסתיים בשני עיצורים
161	2.7.3	ייתכנו שני עיצורים זהים בסוף מילה
162	2.7.4	a קיימת ו-א לא קיימת בסוף מילה
163	2.7.5	ביצוע מכפל תאורטי בסוף מילה
163	2.7.6	הקדמה לטענת "שני ביצועים"
163	2.7.7	מכפל b בסוף מילה כיצד?
164	2.7.8	ביצועי הפונמות p, k, b

164	2.7.9	שינויי תנועות לפני מכפל תאורטי בתוך המילה (תשלום דגש)
165	2.7.10	ביצוע מכפל בתוך המילה
165	2.7.11	אין צורך להניח שתי פונמות /v/-/b/
165	2.7.12	סדר הפעלת החוקים
166	2.7.13	ביצוע /p/, /k/, /b/ כשמצטרפת סיומת
167	2.7.14	ביצוע /p/, /k/, /b/ בכסיס העתיד
167	2.7.15	ביצוע /p/, /k/, /b/ אחרי עיצור גרוני
167	2.7.16	הערה מתודולוגית
168	2.7.17	פתרון למילים [hitxaver]-[hitxaver]
168	2.7.18	גם הפונמה /w/ מתבצעת כ-[v]
169	2.7.19	מה פשר "דו־משמעות" בלשון?
169	2.7.20	דוגמה לדו־משמעות מורפולוגית
170	2.7.21	דוגמה לדו־משמעות תחבירית
170	2.7.22	דוגמה לדו־משמעות לקסיקלית
170	2.7.23	דו־משמעות פונולוגית
171	2.7.24	הערה מתודולוגית
171	2.7.25	ייתכנו שלושה ביצועים בתחום שתי פונמות
172	2.7.26	יחסי הפונמות /w/, /b/ וכיצועיהן
172	2.7.27	בתחום ההגיים x, k יש שלוש פונמות
173	2.7.28	הפתח הגנוב
173	2.7.29	היתרון שבהבחנה בין /k/ ו-/q/
174	2.7.30	פונמות לעצמן
174	2.7.31	הווה עובדא
175	2.8	שיטת התכונות המבחינות בתורת ההגה של העברית
175	2.8.1	רקע
	2.8.1.1	תכונות מהותיות להגה, 176
177	2.8.2	תיאור בינרי של הגיים
	2.8.2.1	ארבע דרגות ההתקרבות, 178
180	2.8.3	יתרונותיו של התיאור הבינרי
181	2.8.4	התכונות המבחינות של העברית
	2.8.4.1	שש תכונות מקום החיתוך, 183 ♦ 2.8.4.2 חמש תכונות אופן החיתוך, 186 ♦ 2.8.4.3 סיכום תכונות ההגיים, 188 ♦ 2.8.4.4 תכונות נוספות של הגיים, 188
189	2.8.5	ניסוח חוקים על פי התכונות המבחינות
	2.8.5.1	חילופי ת המשקל של התפעל, 192 ♦ 2.8.5.2 חוקי ריפוי ב, כ, פ – ג, ד, ת, 197

200	2.8.6	תכונות מבחינות של הפונמות העבריות
	2.8.6.1	רקע לשיטה, 200 ♦ 2.8.6.2 הפונמות יוגדרו לפי אחת-עשרה תכונות, 202

פרק ג: כתב וניקוד

204	3.1	האותיות להגיים או לפונמות?
205	3.1.1	חסרונות הכתב העברי
206	3.2	הוספת הניקוד
206	3.2.1	הכתב המנוקד לא אנלוגי לדיבור
207	3.2.2	בבסיס הניקוד חוקים פשוטים
208	3.2.3	הערות הסבר
210	3.3	סימנים עתיקים לשימוש חדש?
210	3.3.1	הצעה חדשה לניקוד
211	3.3.2	גאולה ל"דגש החזק"?
211	3.3.3	מבנה תאורטי (פונמי) ומבנה קולי
212	3.3.4	המחיר
214	3.4	חסרונות נוספים של הכתב המנוקד
214	3.4.1	נקודה בתוך האות
		א. דגש קל, 214 ♦ ב. דגש חזק, 215 ♦ ג. מפיק, 215 ♦ ד. שורוק, 215
		ה. קיבוץ, 215 ♦ ו. נקודה באות י, 215 ♦ ז. הסימן שווא, 216 ♦ ח. הסימן קמץ, 217 ♦ ט. הסימן פתח, 217
217	3.4.2	שני סימנים למהות אחת
218	3.5	מרישום פונטי לרישום פונמי
218	3.5.1	הניקוד הוא רישום פונטי עתיק
218	3.5.2	גילוי המבנה הפונמי
221	3.6	כתב ללא ניקוד כבִּרְת מחדל
222	3.6.1	דברי מבוא
223	3.6.2	הערות מקדימות
224	3.6.3	הדחפות שבניסוח מחדש
224	3.6.4	הצעה לנוסח חדש של כללי הכתיב הלא-מנוקד
		3.6.4.1 התנועה u, 224 ♦ 3.6.4.2 התנועה o, 224 ♦ 3.6.4.3 התנועה i, 225 ♦ 3.6.4.4 תנועת e, 226 ♦ 3.6.4.5 העיצור ו (w), 226 ♦ 3.6.4.6 העיצור י (y), 227
227	3.7	הפונולוגיה בשירות המורפולוגיה
228	3.7.1	ו החיבור – לעולם עיצור
	3.7.1.1	קשרי מילים, 229 ♦ 3.7.1.2 התרחקות הטעם והשפעתה

	על התנועות, 229 ♦ 3.7.1.3 צרור בן שלושה עיצורים?, 231 ♦
	3.7.1.4 החוקים תקפים גם כשמצורפת מילת שימוש זעירה, 232 ♦
	3.7.1.5 החוקים בצירוף מילת שימוש ומילה שאחריה, 233 ♦
	3.7.1.6 החוקים ר"ו החיבור, 235
236	3.7.2 קידומות לפועל בעתיד – אותיות א'ת'י'נ' (אית"ן)
	3.7.2.1 קידומת העתיד – עיצור בלבד, 237 ♦ 3.7.2.2 לפני בסיס הפותח
	בצרור, 238 ♦ 3.7.2.3 צורות ציווי, 239 ♦ 3.7.2.4 בסיסי פועל שמשקלם
	פותח ב"ה, 239 ♦ 3.7.2.5 תופעות נוספות, 240
241	3.8 סימני הפיסוק

פרק ד: תעתיק

246	4.1 מהו התעתיק לעברית
246	4.1.1 ראשית התעתיק
248	4.1.2 אותיות לטיניות סביבנו
249	4.1.3 התעתיק למעשה
251	4.1.4 תעתיק הגייים ותעתיק אותיות
	4.1.4.1 תעתיק הגייים, 251 ♦ 4.1.4.2 תעתיק אותיות, 252
252	4.2 עיון בתעתיקים הקיימים
253	4.2.1 תעתיק האקדמיה 1957
	4.2.1.1 תעתיק האקדמיה בהשוואה לגזניוס, 254 ♦ 4.2.1.2 עיון בתעתיק
	האקדמיה, 255 ♦ 4.2.1.3 "פשוט" ו"מדויק", 255
257	4.2.2 בן-חיים על תולדות תעתיק 1957
258	4.2.3 שינויים ב-2006 והרקע להם
259	4.2.4 שינויים מהותיים
	4.2.4.1 התעתיק מותאם לאנגלית, 259 ♦ 4.2.4.2 התעתיק הוא גם שיעור
	בעברית, 260 ♦ 4.2.4.3 שינויי עמדה, 261 ♦ 4.2.4.4 הפוליטיקה מתערבת
	בכללי העברית, 262 ♦ 4.2.4.5 העברית לדורותיה, 263
264	4.3 בחיפוש אחרי תעתיק נאות
264	4.3.1 תעתיק לכל התקופות
264	4.3.2 פונמות לכתיבה, הגייים לקריאה
265	4.3.3 חוקי קריאה
267	4.3.4 חוקי כתיבה לעצמם וחוקי קריאה לעצמם
268	4.4 תעתיק פונמי
268	4.4.1 תעתיק פונמי: תעתיק המבנה
269	4.4.2 חוקי קריאה לתעתיק המבנה
270	4.4.3 יתרונות תעתיק המבנה

271	סיכום	4.4.4
273	כללי התעתיק (כללי הכתיבה)	4.4.5
	4.4.5.1 בין התעתיק הפונמי והתעתיק של גזניוס, 275 ♦ 4.4.5.2 הערות נוספות לתעתיק המבנה, 277	
277	כללי הקריאה, או כללי הביצוע המעשיים	4.4.6
279	כללי השחזור לכתב המקורי	4.4.7
279	התעתיק טעון לימוד	4.4.8
280	היכון לתור המחשבים	4.5
280	תעתיק עברית במחשבים	4.5.1
281	יכולותיו המיוחדות של המחשב	4.5.2
282	בעיות סיגול העברית למחשב	4.5.3
284	נספח: חוקי הקריאה של התעתיק הפונמי לתיירים דוברי אנגלית בצירוף דוגמות	
286	רשימת המקורות ומפתח לאיזכורם בספר	
305	מקורות התצלומים	